

2. Dlaczego streszczenie? A może: abstrakt, szkic, wyciąg lub zarys?

Streszczenie jako forma krótkiej, skondensowanej treściowo wypowiedzi, jest zestawiane z innymi tekstami o podobnym charakterze, takimi jak abstrakt, konspekt, zarys, skrót, wyciąg i szkic. Trzy ostatnie odnoszą się do tekstu zredukowanego pod względem objętości, zawierającego najważniejsze tezy, przemyślenia i wnioski tekstu głównego. Zarys bywa też określany mianem planu i wskazuje na fazę początkową projektu, odnosi się zatem do tekstu relacjonującego podstawy jakiegoś pomysłu. Konspekt ujmuje najistotniejsze, kluczowe, ale i podstawowe, niepogłębione problemy i wnioski w porządku linearnym. Abstrakt z kolei zazwyczaj bywa rezerwowany dla dyskursu naukowego. Teksty tego gatunku są zunifikowane, zawierają kilka stale występujących elementów, przy czym oprócz prezentacji wyników badania zawierają informację o przyjętej metodzie badań oraz licznie reprezentowane słowa kluczowe (Ufnalska 2008, s. 63–65).

Streszczenie to krótka wypowiedź powstała na bazie innego tekstu w wyniku zastosowania metody skrótu, parafrazy czy uogólnienia (Wolański 2003, s. 341–342), zawierająca najważniejsze informacje, elementy treści lub problemy pochodzące z przekształcanego tekstu.

3. Dlaczego streszczanie jest skomplikowane?

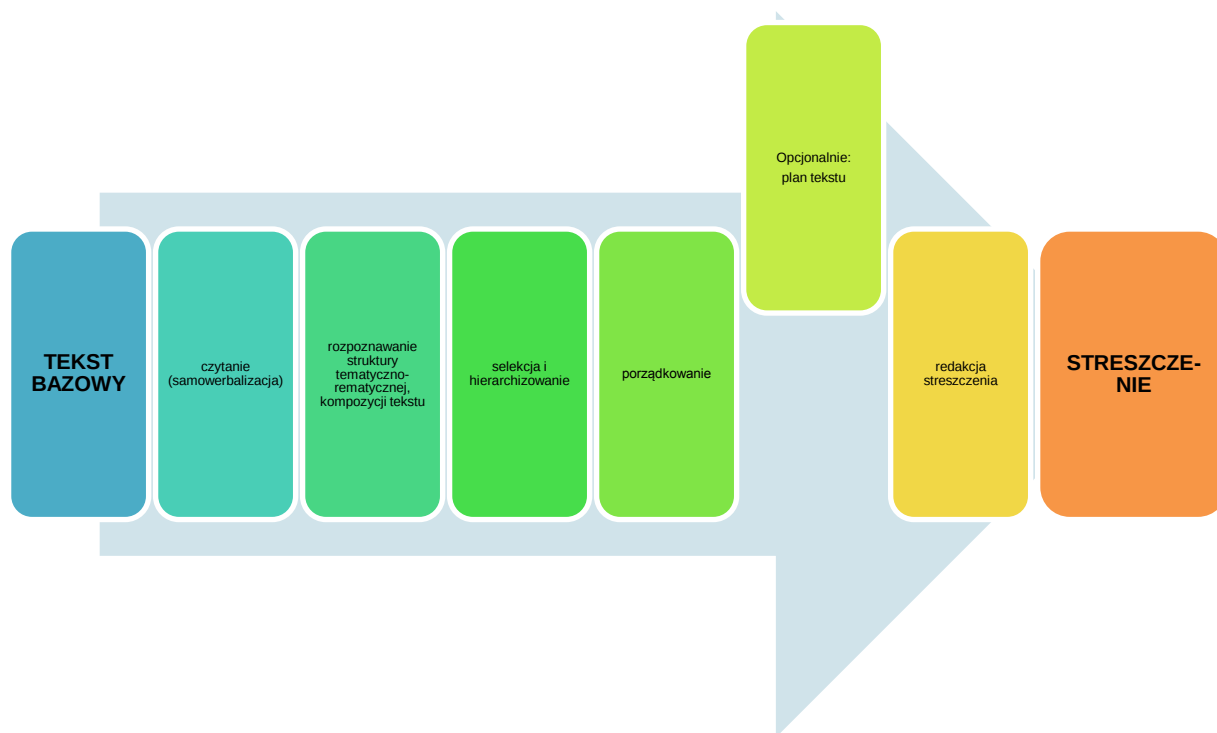
Streszczanie nie należy do najłatwiejszych umiejętności, czego dowodzi nie tylko codzienna praktyka nauczycielska. Umiejętność pisania tekstów reprezentujących ten gatunek wymaga zatem intensywnego ćwiczenia.

Streszczanie należy do grupy umiejętności złożonych, a zatem jest procesem wieloetapowym, przy czym można każdemu etapowi można przyporządkować rezultat częściowy (por. *Schemat 1*). Stopień realizacji jednej składowej bezpośrednio wpływa na realizację kolejnego etapu, dlatego efekt końcowy jest uzależniony od przebiegu całego procesu.

Pierwszym krokiem w tworzeniu streszczenia jest wnikliwe zapoznanie się z tekstem bazowym – streszczanym. Uważne czytanie i rozumowanie skutkuje poprawnym rozpoznaniem tzw. struktury tematyczno-rematycznej tekstu. Umiejętność wyodrębniania tematu i rematu ułatwia także tworzenie logicznych, spójnych i zrozumiałych wypowiedzi o czytany tekście.

Temat zawiera informację wstępną, już znaną odbiorcy; jest to „składnik konstytuujący semantyczną (komunikatywną) strukturę zdania, zwaną strukturą tematyczno-rematyczną, określaną zazwyczaj jako przedmiot, o którym się w zdaniu mówi, którego zdanie dotyczy lub ogólniej to, o czym się w zdaniu mówi” (Polański, red., 2003, s. 596). Remat zaś to informacja prymarna, właściwa, w danym momencie najważniejsza. Remat, reprezentowany przez najważniejszy wyraz w wypowiedzi, jest „określany na ogół jako to, co się w zdaniu mówi o wyróżnionym przedmiocie, czyli jako treść charakteryzująca ów przedmiot” (Polański, red., 2003, s. 493).

Na kolejny etap streszczenia składają się operacje: porządkowania, selekcjonowania i nadawania rangi informacjom lub elementom fabuły. Te działania mogą służyć z kolei stworzeniu planu tekstu bazowego, będącego dobrym fundamentem do tworzenia własnego tekstu. Niezależnie od tego, czy zdecydujemy się na zapis planu tekstu, kolejne stadium stanowi redakcja streszczenia.

Schemat 1. Od tekstu do tekstu streszczenia

4. Jeszcze trochę o cechach streszczenia

Dobrze przygotowane (zgodnie z powyższym schematem) streszczenie powinno mieć pewne stałe cechy. Należy sprawić, by streszczenie było:

- wierne treści, zgodne z tematem tekstu bazowego;
- rzeczowe, konkretne – przekazujące najważniejsze informacje;
- zwarte – bez powtórzeń treściowych;
- krótkie – nie powinno przekraczać wskazanej długości tekstu wyrażonej np. liczbą słów; standardowa długość to 10% streszczanego tekstu;
- logiczne, o uporządkowanej strukturze;
- oddające kompozycję tekstu i relacje między elementami treści;
- obiektywne – pozbawione własnych ocen i komentarzy;
- napisane prostym i precyzyjnym językiem;
- odznaczające się poprawnością językową, stylistyczną i ortograficzno-interpunkcyjną.